

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” DIN CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE TEOLOGIE REFORMATĂ
ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE „ECUMENE”

TEOLOGIA EUHARISTIEI
ÎN CONTEXT ROMÂNESC:
O ANALIZĂ ISTORICĂ ȘI CRITICĂ DIN
PERSPECTIVĂ EVANGHELIC PROTESTANTĂ

Conducător științific:

Prof. univ. dr. Buzogány Desideriu

Doctorand:

Dobrin Gheorghe

Cluj-Napoca
2014

REZUMATUL TEZEI

Cuprins

<i>Abrevieri</i>	6
<i>Introducere</i>	10
Scopul cercetării	10
Metodologia cercetării	10
Contribuția cercetării	13
Capitolul 1	
RECENZIA LITERATURII	14
1.1 Recenzia literaturii Euharistice în limba română	14
1.2 Recenzia literaturii Euharistice în alte limbi	21
Capitolul 2	
TEOLOGIA EUHARISTIEI ÎN ORTODOXIA ROMÂNEASCĂ: ISTORIE, IMPORTANTĂ ȘI SEMNIFICAȚIE	40
2.1 Sacramentele Bisericii Ortodoxe Române	42
2.2 Numărul sacramentelor în Biserica Ortodoxă Română	43
2.3 Euharistia	45
2.3.1 Locul Euharistiei între celelalte sacramente	48
2.3.2 Locul Euharistiei în „Sfânta Tradiție”	49
2.3.3 Liturghia Euharistiei	51
2.3.3.1 Liturghia Sfântului Vasile cel Mare	52
2.3.3.2 Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur	53
2.3.3.3 Liturghia darurilor mai înainte sfințite	53
2.4 Doctrina Euharistiei în Biserica Ortodoxă	53
2.4.1 Euharistia – prezența reală a lui Hristos	54
2.4.1.1 O înțelegere alternativă	58
2.4.1.2 Note exegetice la discursul „pâinea vieții”	64
2.4.1.3 Observații privind „prezența reală”	68
2.4.2 Euharistia – caracterul sacrificial	71

2.4.2.1 Note exegetice pe 1 Corinteni 11:23-26	74
2.4.2.2 Observații privind caracterul sacrificial al Euharistiei	80
2.4.3 Euharistia – taina comunității bisericii	82
2.4.3.1 Revelație mai degrabă decât „taină”	87
2.4.3.2 Observații privind caracterul de „taină” al Euharistiei	89
2.4.4 Euharistia – o expresie a „unității” în spirit și în credință	91
2.5 Observații privind doctrina Euharistiei în Ortodoxie	92
2.5.1 Elemente pozitive în legătură cu doctrina Euharistiei în Ortodoxie	92
2.5.2 Elemente critice în legătură cu doctrina Euharistiei în Ortodoxie	93
Capitolul 3	
ALTE PERSPECTIVE ALE CINEI DOMNULUI ÎN ROMÂNIA	95
3.1 Biserica Catolică din România	97
3.1.1 O scurtă istorie a Bisericii Catolice din România	97
3.1.2 Euharistia în Biserica Catolică	100
3.1.3 Importanța Euharistiei în Biserica Catolică	114
3.1.4 Admiterea la „Misa” Catolică	115
3.1.5 Diferențele importante dintre teologia ortodoxă și cea catolică privind Euharistia	116
3.1.6. Observații privind Euharistia Catolică	117
3.2 Biserica Evanghelică Luterană	118
3.2.1 O scurtă istorie a cărții „Concordia”	119
3.2.2 O scurtă istorie a Bisericii Luterane din România	121
3.2.3 Doctrina Cinei Domnului în Biserica Luterană	123
3.2.4 Practica Cinei Domnului în Biserica Luterană	127
3.2.5 Admiterea la Cina Domnului în Biserica Luterană	129
3.2.6 Observații privind Cina Domnului în Luteranism	131
3.3 Biserica Reformată Maghiară din România	132
3.3.1 O scurtă istorie a Bisericii Reformate Maghiare în Transilvania	133
3.3.2 Doctrina Cinei Domnului în Biserica Reformată Maghiară	135
3.3.3 Practica Cinei Domnului în Biserica Reformată Maghiară	139
3.3.4 Admiterea la Cina Domnului în Biserica Reformată Maghiară	140
3.4 Biserica Baptistă din România	141
3.4.1 O scurtă istorie a Bisericii Baptiste din România	142
3.4.2 Semnificația Cinei Domnului în Biserica Baptistă	144

3.4.3 Teologia Cinei Domnului în Biserica Baptistă	147
3.4.4 Practica Cinei Domnului în Biserica Baptistă	150

Capitolul 4

DISCUȚII RECENTE PRIVIND DOCUMENTUL DE LA LIMA:

„BOTEZ, EUHARISTIE ȘI SLUJIRE: CONVERGENȚĂ ÎN CREDINȚĂ” ..	153
4.1 Introducere la Documentul de la Lima	153
4.2 Istoria Documentului de la Lima	160
4.3 Răspunsuri la Documentul de la Lima	176
4.3.1 Răspunsul Alianței Mondiale Baptiste	178
4.3.2 Răspunsul Bisericii Ortodoxe Române	182
4.4 Reflecții suplimentare privind Documentul de la Lima	189
4.4.1 Natura Documentului de la Lima	189
4.4.2 Caracterul Documentului de la Lima	191

Capitolul 5

EVALUAREA PERSPECTIVEI ROMÂNEȘTI ASUPRA

EUHARISTIEI: SUMARIZĂRI ȘI CONCLUZII

5.1 Supremația Scripturii asupra Tradiției	196
5.1.1 Conceptul „Tradiției”	198
5.1.2 Însemnătatea conceptului „Tradiție”	199
5.1.3 Conținutul conceptului „Tradiție”	202
5.1.4 Observații privind „Scriptura și Tradiția”	202
5.1.4.1 Observații pozitive privind „Scriptura și Tradiția”	202
5.1.4.2 Observații negative privind „Scriptura și Tradiția”	203
5.1.4.2.1 Canonul	203
5.1.4.2.2 Părinții Bisericii	204
5.1.4.2.3 Conciliile Ecumenice	204
5.1.5 Primatul Sfintei Scripturi	205
5.2 Simbol și „prezență reală”	206
5.2.1 Însemnătatea doctrinei „prezență reală” în Biserica Ortodoxă	206
5.2.2 Însemnătatea doctrinei „prezență reală” în Biserica Catolică	207
5.2.3 Doctrina „prezenței reale” la Reformatorii Protestanți	208
5.2.4 Sumarizarea istoriei doctrinei „prezență reală”	211
5.3 Memorial mai degrabă decât caracter sacrificial	212

5.4 Caracterul Cinei Domnului poate fi descris cel mai bine ca „revelație” sau „proclamare” decât taină	215
BIBLIOGRAFIE	217

REZUMATUL TEZEI

Scopul cercetării

Howard Marshall, în prestigiosul său volum despre Cina Domnului,¹ prezintă două întrebări complexe, una istorică: „Ce s-a întâmplat de fapt la Cina Domnului?” și cealaltă teologică: „Care este semnificația evenimentelor de la Cina Domnului?” Proiectul de cercetare prezent se focalizează pe aceste două domenii de importanță crucială în domeniul Cinei Domnului în context românesc și în particular pe o abordare evanghelic-protestantă a tematicii în relație cu celelalte confesiuni din România.

Primul scop al cercetării va fi interacțiunea cu contextul istoric și teologic ortodox prin lentilele protestantismului evanghelic. Al doilea scop al cercetării va fi dezvoltarea unei analize analitico-comparativă a teologiei euharistice în contextul celor mai importante denominații din România. Următorul scop va fi o evaluare critică a implicațiilor pentru bisericile din România a întâlnirilor ecumenice importante ce au avut ca subiect de studiu sau cercetare problema Euharistiei. În contextul întâlnirilor ecumenice, documentul de la Lima, *Botez, Euharistie și Slujire*, ocupă un loc principal și de aceea merită atenție deosebită. Scopul principal al prezentei cercetări este o definire clară a unei teologii biblice a Euharistiei conectată cu o Eclesiologie, Pneumatologie și Cristologie evanghelic-protestantă.

Metodologia cercetării

Titlul acestui proiect de cercetare este „o analiză istorică și critică în context românesc.” Așadar, metodologia de lucru va determina mai întâi contextul istoric. Istoria este importantă. Nu este posibilă o înțelegere deplină a teologiei Euharistice fără să ai mai întâi cunoștință despre cadrul istoric în care s-a dezvoltat această teologie. Acest

¹ I. Howard Marshall, *Last Supper and Lord's Supper* (Exeter: The Paternoster Press, 1980), 17.

principiu se aplică la fiecare abordare Euharistică și în același timp Documentului de la Lima.

Pentru realizarea scopurilor menționate mai sus, primul capitol al cercetării va prezenta un rezumat al celor mai importante lucrări din domeniul Euharistiei, scrise în limba română sau traduse în românește cât și a celor mai de seamă scrieri din alte limbi. Întru-cât, intenția autorului este ca în viitor lucrarea să fie redactată și în limba engleză, literatura Euharistică scrisă în limba română menționată în lucrare dar netradusă și nepublicată în alte limbi, poate fi o importantă sursă de studiu și cercetare pentru teologii din întreaga lume.

În deschiderea celui de-al doilea capitol vor fi prezentate condițiile dificile în care apar primele lucrări teologice în domeniul teologiei și în particular în cel al Euharistiei. Perioada în discuție este vremea dominației Imperiului Otoman, caracterizată de opreliști severe pentru populația și bisericile creștinismului din Europa Răsăriteană. Începând cu ultima parte a secolului al patrusprezecelea cel puțin patru țări precum: Serbia, Grecia, România și Bulgaria, n-au reușit să-și câștige independența de Imperiul Otoman decât în secolul nouăsprezece. Acesta este unul din motivele pentru care nu s-au tipărit lucrări teologice în limba română înainte de secolul nouăsprezece. Acest fenomen s-a repetat când România a intrat sub control comunist după cel de-al doilea război mondial. A urmat un timp de persecuție severă în special pentru bisericile protestante și reformate. Autoritățile comuniste au exercitat un control strict, în așa fel încât să împiedice producerea literaturii teologice în acea perioadă. Cu toate oportunitățile care s-au deschis în contextul social și politic actual românesc, literatura teologică euharistică, în mod special printre creștinii evanghelici, întârzie să apară. În acest capitol, după o scurtă introducere a contextului istoric, va fi explorată teologia sacramentală ortodoxă. Vor fi scoase în evidență și analizate atât acordurile cât și dezacordurile dintre liturghia Euharistică ortodoxă și celebrarea Cinei Domnului în bisericile protestante. Cu siguranță vor fi și câteva provocări pentru creștinii evanghelici protestanți. Pentru evaluare, perspectivele teologice ortodoxe vor fi comparate cu referințe din Sfânta Scriptură, printr-un amănunțit proces exegetic și analitic. Se cuvine o clarificare la acest punct pentru a elimina orice confuzie. În România, în mod obișnuit bapțiștii, penticostalii și creștinii după Evanghelie sunt cunoscuți sub numele de „neo-protestanți.” În creștinismul vestic, acest termen este asociat cu creștinii „liberali,” termen care în mod normal nu poate fi aplicat celor trei confesiuni menționate

mai sus, de aceea vom folosi termenul „creștin evanghelic protestant,” sau pur și simplu „creștin evanghelic.”

În următorul capitol vor fi examinate sub aspect istoric și critic alte puncte de vedere majore din contextul românesc privitor la teologia Euharistiei, precum cel Romano Catolic, Luteran, Reformat și Baptist. Modelul folosit pentru realizarea acestui scop este următorul: o scurtă istorie, doctrina Cinei Domnului, administrarea și practica Cinei Domnului. Folosind același model de evaluare pentru fiecare biserică este mult mai ușor să descoperim elementele comune și cele care fac diferența în teologie și practică. Autorul consideră că este importantă și o scurtă prezentare istorică a fiecărei biserici adusă în discuție pentru o mai bună cunoaștere a cadrului istoric și organizatoric în care s-a finalizat teologia Euharistiei pentru fiecare biserică în parte.

În capitolul patru va fi analizat documentul intitulat *Baptism, Eucharist and Ministry*,² conceput și dezvoltat de World Council of Churches,³ Faith and Order Commission⁴ cu asistența unor teologi și cărturari din Bisericile Protestante, Ortodoxe și Romano Catolice. Documentul a fost aprobat și adoptat, după 50 de ani de consultări și dezbateri, de toți participanții la întâlnirea de la Lima, Peru, în anul 1982 și este după toate probabilitățile cel mai important document ecumenic elaborat vreodată. Întru-cât Documentul de la Lima este foarte puțin cunoscut în lumea evanghelică românească și aproape deloc abordat pentru discuții și cercetare se impune o scurtă prezentare istorică a acestui document. În fiecare etapă de dezvoltare a documentului va fi subliniată ideea de bază a conciliilor în care a fost abordat. Secțiunea finală a acestui capitol va cuprinde o evaluare critică a documentului ce caută să îndemne bisericile la „o unitate vizibilă.” Un spațiu important va fi acordat evaluării răspunsului trimis de teologii români acestui document.

Ultimul capitol intitulat, „Sumarizări și Concluzii,” este probabil cel mai important capitol al lucrării, deoarece caută să prezinte un răspuns final la toate provocările ridicate de studiul Euharistiei în fiecare capitol. Pornind de la principiul primordial că pentru un credincios evanghelic protestant, autoritatea supremă în materie de credință și practică este Sfânta Scriptură, patru aspecte specifice sunt imperios necesare să fie subliniate. Mai întâi, că autoritatea ce definește doctrina Euharistiei nu este Tradiția ci Sfânta Scriptură. Apoi, prin folosirea aparatului exegetic ne va ajuta să

² Botezul, Euharistia și Slujirea.

³ Consiliul Mondial al Bisericilor

⁴ Comisia „Credință și Ordine”

înțelegem că cuvintele lui Isus – „Acesta este trupul Meu... Acesta este sângele Meu” reprezintă cu adevărat un simbol și o prezență spirituală și în al treilea rând că natura întâlnirilor Euharistice a Bisericii nu au un caracter sacrificial ci mai degrabă unul memorial sau de „aducere aminte.” În cele din urmă, combinând metoda exegetică cu cea analitică vom desluși adevărul că Cina Domnului nu este o taină sau un mister ci mai degrabă o revelație și o proclamare.

Contribuția cercetării

Unicitatea cercetării. Unicitatea proiectului de cercetare rezidă mai întâi din faptul că în timp ce s-au scris o serie de lucrări teologice conectate cu teologia Euharistiei, lucrarea de față este prima încercare din România în dezvoltarea detaliată a unui subiect de larg interes pentru toate confesiunile creștine într-un studiu istoric, comparativ și critic. Apoi este prima încercare a unui creștin evanghelic din spațiul românesc de pătrundere într-un studiu analitic, comparativ și critic al teologiei Euharistiei. În sfera evanghelic creștină românească este prima lucrare de acest gen.

Originalitatea lucrării. Chiar dacă pentru producerea acestei lucrări vor sta la bază cercetarea multor documente, scrieri și lucrări de referință, tema, cadrul și metodologia proiectului de cercetare folosită pentru atingerea scopului propus aparține în întregime autorului lucrării.

Provocarea cercetării. Cercetarea prezentă nu va epuiza, cu siguranță, toate aspectele teologice ale Euharistiei, dar poate deveni o platformă de dezbateri ulterioară a subiectului în discuție și o invitație pentru toți cei abilitați să aducă răspunsurile necesare la întrebările sau elementele critice din acest proiect. Aceiași provocare este și pentru cercetătorii teologici din vest, cărora li se va pune la dispoziție în premieră un material comparativ și critic detaliat în domeniul Euharistiei. Totodată, acest proiect de cercetare dă posibilitatea traducerii anumitor secțiuni din literatura română pe această temă, care nu au fost disponibile pentru reflectare cercetătorilor occidentali până în prezent. Pentru autorul acestui proiect este atât o oportunitate cât și o responsabilitate în definirea unei teologii biblice a Euharistiei, care ar explica mai adecvat importanța Cinei Domnului pentru creștinii evanghelici preocupați cu sensul și practica sa.

BIBLIOGRAFIE

- Akin, Daniel L. *A Theology for the Church*. Nashville: B&H Publishing Group, 2007.
- Anderson, Bernhard W. „Tradition and Scripture in the Community of Faith”. *Journal of Biblical Literature* 100, nr. 1 (martie 1981): 5-21.
- Andrutsos, Hristu. *Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene*. Traducere de Dumitru Stăniloai. Sibiu, 1930.
- Aristotle, și Richard Peter McKeon. *The Basic Works Of Aristotle*. New York: Random House, 1941.
- Armitage, Thomas. *A History of the Baptists*. Paris, AR: The Baptist Standard Bearer, Inc., 2001.
- Auguste Lelong. *Les Pères Apostoliques*. Ediție de H. Hemmer and P. Lejay. 12-lea ed. Vol. III. Paris, 1927.
- Augustine, St. *On Christian Doctrine*. Traducere de J. F. Shaw. New York: Dover Publications, 2009.
- Augustine, St. *St. Augustin on Homilies on the Gospel of John, Homilies on the First Epistle of John and Soliloquies: Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church (Part 7)*. Ediție de Philip Schaff. Whitefish, MT: Kessinger Publishing, 2004.
- Bacote, Vincent, Laura C. Miguélez, și Dennis L. Okholm. *Evangelicals & Scripture: tradition, authority, and hermeneutics*. Downers Grove, IL.: InterVarsity Press, 2004.
- Baillie, Donald M. *The Theology of the Sacraments, and Other Papers*. London: Faber and Faber, 1957.
- Baptism, Eucharist and Ministry. Faith and Order Paper No. 111*. Geneva: World Council of Churches, 1982.
- Baptism, Eucharist & Ministry 1982-1990. Report on the Process and Responses*. Geneva: World Council of Churches, 1990.
- Barclay, William. *The Letters to the Corinthians*. 3-lea ed. Louisville, KY: Westminster John Knox Press, 2002.
- . *The Lord's Supper*. Westminster John Knox Press, 2001.
- Barrett, Charles K. *Church, Ministry and Sacraments in the New Testament*. Exeter: Paternoster Press, 1985.
- Barrett, C. K. *A Commentary on the First Epistle to the Corinthians*. New York: Harper & Row, 1968.
- Barrick, William D. „The necessity of scripture”. *Master's Seminary Journal* 15, nr. 2 (Fall 2004): 151-64.
- Bartels, Ernest. *Take Eat, Take Drink: The Lord's Supper Through the Centuries*. St. Louis, MO: Concordia Pub. House, 2004.
- Barth, Karl. *Church Dogmatics*. Traducere de Geoffrey W. Bromiley, G.T. Thomson, și H. Knight. Vol. I/2. New York: T&T Clark, 2009.
- Barth, Markus. *Rediscovering the Lord's Supper: Communion with Israel, with Christ, and Among the Guests*. Eugene, OR: Wipf & Stock Publishers, 2006.
- Bate ed., H.N. *Faith and Order, Proceedings of the World Conference, Lausanne, August 3-21*. London: Student Christian Movement, f.a.
- Bauckham, Richard, și Benjamin Drewery. *Scripture, Tradition and Reason*. London: T&T Clark, 2004.

- Bavinck, Herman. *Reformed Dogmatics. Prolegomena*. Ediție de John Bolt. Traducere de John Vriend. Vol. 1. 4 vol. Grand Rapids: Baker Academic, 2003.
- Beasley-Murray, G. *John: Vol 36*. 2-lea ed. Carlisle: Paternoster Press, 1999.
- Beauchesne, Richard J, și Coviello, Kathleen. „The Eucharist as Sacrifice: Ethics That Enlightens Doctrine and Cult (An Ecumenical Praxis)”. *Curenti in Theology and Mission* 18, nr. 1 (1991): 439-45.
- Bebis, George S. „The Lima Statement on the Eucharist”. *St. Vladimir's Theological Quarterly* 27, nr. 4 (1983): 265-71.
- Bente, Friedrich. *Historical introductions to the Lutheran confessions: as contained in the Book of Concord of 1580*. 2-lea ed. St. Louis: Concordia Publishing House, 2005.
- Benz, Ernst. *The Eastern Orthodox Church: Its Thought and Life*. Traducere de Clara Winston și Richard Winston. Garden City, NY: Anchor Books, 1963.
- Berger, Calinic. „Does the Eucharist make the church? An ecclesiological comparison of Staniloae and Zizioulas”. *St Vladimir's Theological Quarterly* 51, nr. 1 (1 ianuarie 2007): 23-70.
- Bertram, Robert W. „«Scripture and tradition» in the Lutheran Confessions”. *Pro Ecclesia* 10, nr. 2 (1 martie 2001): 179-94.
- Bettenson, Henry Scowcroft. *Documents of the Christian Church*. New York: Oxford University Press US, 1967.
- Blei, Karel. *Freedom of religion and belief*. Assen: Uitgeverij Van Gorcum, 2002.
- Bloesch, Donald G. *A Theology of Word and Spirit: Authority and Method in Theology*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2005.
- Botica, Aurelian. „Revisiting Luther's Theology of the Eucharist”. *Perichoresis* 5, nr. 1 (2007): 97-116.
- Bouyer, Louis. *Eucharist: Theology and Spirituality of Eucharistic Prayer*. Traducere de Charles Quinn. Notre Dame: University of Notre Dame, 1968.
- Brackney, eds., W.H., și Ruby J. Burke. *Faith, Life and Witness. The Paper of the Study and Research Division of the Baptist World Alliance 1986-1990*. Birmingham, AL: Samford University Press, 1990.
- Brackney, William H. *A Genetic History of Baptist Thought*. Macon, GA: Mercer University Press, 2004.
- . *The Baptists*. Westport, CT: Greenwood Publishing Group, 1994.
- Bradshaw, Paul F. *Eucharistic Origins*. New York: Oxford University Press US, 2004.
- . *The search for the origins of Christian worship: sources and methods for the study of early liturgy*. 2-lea ed. New York: Oxford University Press, 2002.
- Brady, Thomas A., Heiko A. Oberman, și James D. Tracy. *Handbook of European History 1400-1600*. Leiden: BRILL, 1995.
- Braniște, Ene. *Liturgica specială. Pentru facultățile teologice*. 4-lea ed. București: Lumea Credinței, 1980.
- . *Liturgică teoretică. Manual pentru seminariile teologice*. București: EIBMBOR, 1978.
- Breck, John. *Scripture in tradition*. Crestwood, NY: St Vladimir's Seminary Press, 2001.
- Bria, Ion. „Aspecte dogmatice ale unirii Bisericii”. *Studii Teologice. Revista Institutelor Teologice din Patriarhia Română* 20 (1968): 3-170.
- . *Biserica - Una Sancta în lumina tradiției ortodoxe*. Sibiu: Editura Facultății de Teologie, 1998.
- . „Confessing Christ Today”. *International Review of Mission* LXIV, nr. 253 (1975): 66-94.
- . „Contribuții Ortodoxe la Teologia Ecumenică de Azi”. *Studii Teologice. Revista Institutelor Teologice din Patriarhia Română* XXXI, nr. 5 (1979): 357-66.

- . *Curs de Formare misionară și ecumenică*. Geneva: Consiliul Ecumenic al Bisericilor, 1984.
- . *Curs de Teologie și practică misionară ortodoxă*. Geneva: Consiliul Ecumenic al Bisericilor, 1982.
- . *Destinul Ortodoxiei*. București: EIBMBOR, 1989.
- . „Ecleziologia comuniunii”. *Studii Teologice. Revista Institutelor Teologice din Patriarhia Română* XX, nr. 9-10 (1968): 669-81.
- . *Go Forth in Peace. Orthodox Perspective on Mission*. Geneva: WWC Publications, 1986.
- . *Jesus Christ - the Life of the World*. Geneva: WWC Publications, 1982.
- . „Living in the One Tradition: An Orthodox Contribution to the Question of Unity.” *The Ecumenical Review* 26, nr. 2 (1974): 224-33.
- . *Martyria-Mission. The Witness of the Orthodox Churches today*. Geneva: WWC Publications, 1980.
- . „Mission and Secularization in Europe”. *International Review of Mission* LXXVII, nr. 305 (1988): 117-30.
- . „Renewal of the Tradition Through Pastoral Witness.” *International Review of Mission* 65, nr. 258 (1976): 182-85.
- . „Rolul și responsabilitatea Ortodoxiei în dialogul ecumenic”. *Ortodoxia. Revista Patriarhiei Romane* XXXII, nr. 2 (1980): 366-77.
- . „Sinergia în teologia ortodoxă”. *Ortodoxia. Revista Patriarhiei Romane* VIII, nr. 1 (1956): 29-43.
- . *The Liturgy after the Liturgy. Mission and Witness from an Orthodox Perspective*. Geneva: WWC Publications, 1996.
- . „The Orthodox Church in Post-Communist Eastern Europe”. *The Ecumenical Review* 50, nr. 2 (1998): 157-63.
- . „Time to Unfold the Orthodox Tradition”. *Ecumenical Review* 48, nr. 2 (1 aprilie 1996): 203-11.
- . *Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică*. București: România creștină, 1999.
- Bria, Ion, și Daniel Ciobotea. *Regard sur l'Orthodoxie*. Geneva: Conseil Occumenique des Eglises, 1993.
- Bromiley, Geoffrey W. *Zwingli and Bullinger*. Philadelphia, PA: Westminster John Knox Press, 1953.
- Brooks, Oscar S. „Johannine Eucharist: Another Interpretation.” *Journal of Biblical Literature* 82, nr. 3 (1963): 293-300.
- Brown, Raymond Edward. *The Gospel according to John (I-XII)*. Garden City, NY: Doubleday, 1966.
- . *The Gospel according to John (XIII-XXI)*. Garden City, NY: Doubleday, 1983.
- Bruce, F. F., și Frederick Fyvie Bruce. *The Gospel of John*. Wm. B. Eerdmans Publishing, 1994.
- Bruce, Frederick Fyvie. *Paul. Apostle of the Heart Set Free*. Grand Rapids: W.B. Eerdmans, 2000.
- Bryant, C.T., și D. Stewart, eds. *New People for a New World-through Christ: Official Report of the Thirteenth Congress, Stockholm, Sweden, July 8-13, 1975*. Nashville: Broadman Press, 1976.
- Bryant, ed., C.T. *Reconciliation through Christ. Official Report of the Twelfth Congress, Baptist World Alliance, Tokyo, Japan, July 12-18, 1970*. Valley Forge: Judson, 1971.
- Bulgakov, Sergeï Nikolaevich. „The Church as Tradition :Holy Scripture and Holy Tradition.” *Journal of the Moscow Patriarchate*, 1 ianuarie 1989, 64-70.

- Bulgakov, Sergius. *The Orthodox Church*. New York: St Vladimir's Seminary Press, 1988.
- Cabasilas, Nicholas. *The Life in Christ. A commentary on baptism, confirmation, and communion*. Crestwood, NY: St Vladimir's Seminary Press, 1974.
- Cabasilas, Nicolaus. *A Commentary on the Divine Liturgy*. Traducere de Joan Mervyn Hussey și P. A. McNulty. Crestwood, NY: St Vladimir's Seminary Press, 1998.
- Calvin, John. *Institutes of the Christian Religion*. Traducere de Henry Beveridge. 2-lea ed. 1 vol. Grand Rapids: Eerdmans Publishing Co., 1993.
- . *Institutes of the Christian Religion: 1536 Edition*. Traducere de Ford Lewis Battles. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing, 1995.
- . *John Calvin: Selections from His Writings*. Ediție de John Dillenberger. Atlanta, GA: Scholars Press, 1975.
- Campbell, Ted. *Christian Confessions*. Louisville: Westminster John Knox Press, 1996.
- Carlton, Clark. *The Faith. Understanding Orthodox Christianity. An Orthodox Catechism*. Salisbury, MA: Regina Orthodox Press, 1997.
- Carson, D. A. *The Gospel according to John*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing, 1991.
- Catechism of the Catholic Church*. Revised Edition. London: Burns & Oates, 2002.
- Catehismul Bisericii Catolice*. București: Arhiepiscopia Romano-Catolică București - Libreria Editrice Vaticana, 1993.
- Catehismul Bisericii Catolice*. București: Arhiepiscopia Romano-Catolică de București, 1993.
- Champlin, Joseph M. *Special Signs of Grace: The Sacraments and Sacramentals*. Collegeville, MN: Liturgical Press, 1986.
- Chapman, Mark D. „Scripture, Tradition and Criticism : A Brief Proposal for Theological Education.” *Anglican Theological Review* 78, nr. 2 (1 martie 1996): 258-74.
- Chemnitz, Martin. *The Lord's Supper*. Traducere de J.A.O. Preus. St. Louis: Concordia Publishing House, 1979.
- Cheslyn, Jones, Geoffrey Wainwright, Edard Yarnold, și Paul F. Bradshaw, ed. *The Study of Liturgy*. Revised. London: SPCK, 1992.
- Chillingworth, William. *The Works of W. Chillingworth: Containing His Book, Intituled the Religion of Protestants, a Safe Way to Salvation, Together with His Sermons, Letters, Discourses, Controversies, &c. &c.* 12-lea ed. London: Stevens and Tardon, 1836.
- Chrysostomos, Archimandrite, și Archimandrite Auxentios. *Scripture and Tradition*. Etna, CA: Center for Traditionalist Orthodox Studies, 1984.
- Clapsis, Emmanuel. „Scripture, Tradition and Authority: Conceptions of Orthodoxy”. În *Second Annual Meeting of The Society for the Study of Eastern Orthodoxy and Evangelicalism*, 1-29. Wheaton, IL: The Billy Graham Center, 1992.
- Clark, Carlton. *The Faith. Understanding Orthodox Christianity*. Salisbury, MA: Regina Orthodox Press, 1997.
- Clendenin, Daniel B. *Eastern Orthodox Christianity. A Western Perspective*. 2-lea ed. Grand Rapids: Baker Academic, 2003.
- . *Eastern Orthodox Theology. A Contemporary Reader*. 2-lea ed. Grand Rapids: Baker Academic, 2003.
- Clendenin, Daniel B. „Orthodoxy on Scripture and Tradition: A Comparison with Reformed and Catholic Perspectives.” *Westminster Theological Journal* 57, nr. 2 (1995): 383-402.
- Crabtree, Arthur B. „Eucharist in Baptist Life and Thought.” *Journal of Ecumenical Studies* 13, nr. 2 (1976): 296-303.

- Crawford, Matthew R. *The Lord's Supper: Remembering and Proclaiming Christ Until He Comes*. Nashville, TN: B&H Publishing Group, 2011.
- Cross, F.L., și E.A. Livingstone ed. „Consubstantiation”. *The Oxford Dictionary of the Christian Church*. New York: Oxford University Press US, 2005.
- Cullmann, Oscar. *Early Christian Worship*. Philadelphia, PA: Westminster Press, 1978.
- Cullmann, Oscar, și F J Leenhardt. *Essays on the Lord's Supper*. Traducere de John G Davies. Cambridge, UK: James Clarke & Co., 2004.
- Cummings, Owen F. *Eucharistic doctors. A Theological History*. Mahwah, NJ: Paulist Press, 2005.
- Daly, Robert J. „Eucharistic Origins: From the New Testament to the Liturgies of the Golden Age”. *Theological Studies* 66, nr. 1 (2005): 9-13.
- . *The Origins of the Christian Doctrine of Sacrifice*. Philadelphia, PA: Fortress Press, 1978.
- Davies, William David. *Paul and Rabbinic Judaism: Some Rabbinic Elements in Pauline Theology*. Philadelphia, PA: Fortress Press, 1980.
- D'Costa, Gavin. „Revelation, scripture and tradition: some comments on John Webster's conception of «holy scripture».” *International Journal of Systematic Theology* 6, nr. 4 (1 octombrie 2004): 337-50.
- De Aquino, Toma. *Summa Theologica*. Traducere de Fathers of the English Dominican Province. Vol. 3. 5 vol. New York: Bezinger Brothers, 1948.
- Deffner, Donald. *Why Close Communion?*. Berkeley, CA, 1955.
- Denzinger, Henry, și Adolf Schönmetzer. *Enchiridion symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*. 35-lea ed. Barcelona: Herder Book, 1973.
- Diekman, Godfrey. „Two Approaches to Understanding the Sacraments”. *Worship*, octombrie 1957, 504-21.
- Dix, Gregory. *The shape of the liturgy*. 2-lea ed. London: Continuum International Publishing Group, 2005.
- Draper, Jonathan A., ed. *The Didache in Modern Research: 1996*. BRILL, 1996.
- Dunnett, Dolores E. „The Eucharist: Representative Views.” *Journal of the Evangelical Theological Society* 32, nr. 1 (martie 1989): 63-71.
- Dunn, James D. G. *1 Corinthians*. London: T. & T. Clark, 2003.
- Ellis, E. Earle. „Traditions in 1 Corinthians”. *New Testament Studies* 32, nr. 4 (octombrie 1986): 481-502.
- Elton, Geoffrey Rudolph. *Reformation Europe, 1517-1559*. Malden, MA: Wiley-Blackwell, 1999.
- Engelder, Th., trad. *Walther and the Church*. St. Louis: Concordia Publishing House, 1938.
- Erickson, Millard J. *Christian Theology*. Grand Rapids: Baker Book House, 1988.
- Evans, C. F. „Tradition and Scripture”. *Religious Studies* 3, nr. 1 (1967): 323-37.
- Evdokimov, Pavel. *L'orthodoxie*. Neuchatel: Delachaux et Niestle, 1959.
- Faith and Order, Louvain, 1971. Faith and Order No. 59*. Geneva: World Council of Churches, 1971.
- Faith and Order, Minutes, Bangalore, 1978*. Geneva: World Council of Churches, 1979.
- Falconer, Alan D. „To Walk Together. The Lima Report on Baptism, Eucharist and Ministry”. *The Furrow* 34, nr. 1 (1983): 35-42.
- Fee, Gordon D. *The First Epistle to the Corinthians*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing, 1996.
- Felty, David N. „Tradition and scripture”. *Lexington Theological Quarterly* 8, nr. 3 (1 iulie 1973): 90-99.

- Ferguson, Everett. *The Church of Christ. A Biblical Ecclesiology for Today*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing, 1996.
- . *The Church of Christ: A Biblical Ecclesiology for Today*. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company, 1997.
- Fey, ed., Howard E. *A History of the Ecumenical Movement, 1948-1968*. Philadelphia: Westminster Press, 1970.
- FitzGerald, Thomas E. *The Orthodox Church*. Westport, CT: Greenwood Publishing Group, 1998.
- Florovsky, Georges. *Bible, Church, Tradition: An Eastern Orthodox View*. Belmont: Nordland Publishing Co., 1972.
- . „Scripture and Tradition: An Orthodox Point of View.” *Dialog* 2, nr. 4 (1963): 288-93.
- Gäbler, Ulrich. *Huldrych Zwingli: his life and work*. Philadelphia, PA: Fortress Press, 1986.
- Gaillardetz, Richard R. *By what authority? A primer on Scripture, the magisterium, and the sense of the faithful*. Collegeville, MN: Liturgical Press, 2003.
- Garland, David E. *1 Corinthians*. Baker Exegetical Commentary on the New Testament. Grand Rapids: Baker Academic, 2003.
- Garrett ed., James L. *Baptist Relations with other Christians*. Valley Forge: Judson, 1974.
- Garrett, James Leo. *Baptist Theology*. Macon, GA: Mercer University Press, 2009.
- . *Systematic Theology. Biblical, Historical, and Evangelical*. Vol. 2. 2 vol. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing, 1995.
- George, Florovsky. „The Function of Tradition in the Ancient Church”. *Greek Orthodox Theological Review* 9, nr. 2 (1963).
- Goh, Jeffrey C. K. *Christian tradition today: a postliberal vision of church and world*. Louvain: Peeters Publishers, 2000.
- Goodall, ed., Norman. *The Upsala Report, 1968*. Geneva: World Council of Churches, 1971.
- Green, B. *Tomorrow's Man. A Biography of James Henry Rushbrooke*. Didcot: Baptist Historical Society, 1997.
- Grenz, Stanley J. *The Baptist Congregation*. Vancouver: Regent College Publishing, 1985.
- Grisbrooke, W. Jardine. „Oblation at the Eucharist”. *Studia Liturgica* III, nr. 4 (1964): 227-39.
- Grudem, Wayne A. *Systematic Theology. An Introduction to Biblical Doctrine*. Leicester, England: Inter-Varsity Press, 1994.
- Grün, Anselm, și John Cumming. *The seven sacraments*. New York: Continuum International Publishing Group, 2003.
- Gundry, Robert H. *A Survey of the New Testament*. 4-lea ed. Grand Rapids: Zondervan, 2003.
- Guthrie, Donald. *New Testament Theology*. Downers Grove, IL: Inter-Varsity, 1981.
- Hammett, John, Thomas White, Mark Dever, Jason G. Duesing, Daniel Akin, Malcolm B. Yarnell, și III. *Restoring Integrity in Baptist Churches*. Grand Rapids: Kregel Academic, 2008.
- Hardon, John A. „Holy Eucharist in the Catholic Church.” *Journal of Ecumenical Studies* 13, nr. 2 (1976): 306-12.
- Harrington, Clyde E. „Tradition”. Ediție de J.D. Douglas și Merrill C. Tenny. *The New International Dictionary of the Bible*. Grand Rapids: Zondervan, 1987.
- Hays, Richard B. *First Corinthians*. Louisville, KY: Westminster John Knox Press, 1997.

- Heal, Bridget, și Ole Peter Grell. *The impact of the European Reformation*. Burlington, VT: Ashgate Publishing, Ltd., 2008.
- Hendriksen, William. *A Commentary on the Gospel of John*. London: Banner of Truth Trust, 1964.
- Heron, Alasdair I. C. *Table and tradition*. Philadelphia, PA: Westminster Press, 1983.
- Higgins, Angus John Brockhurst. *The Lord's Supper in the New Testament*. London: SCM Press, 1952.
- Hodge, Charles. *Systematic Theology*. Lynn, MA: Hendrickson Publishers, 1999.
- . *Systematic Theology. Abridged Edition*. Abridged Edition. Grand Rapids: Baker Book House, 1988.
- Hodgson, Leonard. *The Second World Conference on Faith and Order Held at Edinburgh, August 3-18*. Ed. London: SCM Press, 1938.
- Hoehner, Harold W. *Chronological Aspects of the Life of Christ*. Grand Rapids: Zondervan, 1978.
- Holmes, Stephen R. „Evangelical doctrines of scripture in transatlantic perspective”. *Evangelical Quarterly* 81, nr. 1 (1 ianuarie 2009): 38-63.
- Hooft ed., W.A. Visser't. *The First Assembly of the World Council of Churches*. London: SCM Press, 1949.
- Hooft, W.A. Visser't. *The Evanston Report: The Second Assembly of the World Council of Churches, 1954*. Ed. London: SCM Press, 1955.
- . *The New Delhi Report: The Third Assembly of the World Council of Churches, 1961*. Ed. London: SCM Press, 1962.
- Hopko, Thomas. „Tasks Facing the Orthodox in the «Reception» Process of BEM”. *Greek Orthodox Theological Review* 30, nr. 2 (1985): 235-47.
- Horsley, Richard A. *1 Corinthians*. Nashville, TN: Abingdon Press, 1998.
- Hull, William E., și Malcolm Tolbert. *Luke-John*. Nashville, TN: Broadman Press, 1970.
- Hustad, Donald P. „The Lord's Supper for Baptists: a spiritual meal, a snack, or a placebo?”. *Review and Expositor* 106, nr. 2 (1 martie 2009): 171-87.
- Ică, Ioan. „Martin Luther și Reforma Bisericii din perspectivă ortodoxă”. *Ortodoxia. Revista Patriarhiei Romane* XXXV, nr. 4 (1983): 487-95.
- . „Taina Mărturisirii în practica sacramentală și importanța ei în lucrarea Pastorală a Bisericii Ortodoxe”. *Mitropolia Ardealului* XXVIII, nr. 7-8 (1983): 415-29.
- Jasper, Ronald Claud Dudley, și G. J. Cuming. *Prayers of the Eucharist: early and reformed*. 3-lea ed. Collegeville, Minn.: Liturgical Press, 1990.
- Jedin, Hubert, și John Patrick Dolan. *Handbook of Church History*. Ediție de Hans-Georg Beck. Traducere de Biggs Anselm. Vol. 3. London: Burnes & Oates, 1970.
- Jeremias, Joachim. *The Eucharistic Words of Jesus*. Traducere de Norman Perrin. 3-lea ed. London: SCM Press, 1990.
- Johnson, Paul. *History of Christianity*. New York: Touchstone, 2005.
- Jonas, W. Glenn, și Jr. *The Baptist River*. Macon, GA: Mercer University Press, 2008.
- Jones, Paul H. „The Meaning of the Eucharist: Its Origins in the New Testament Texts.” *Encounter* 54, nr. 2 (1993): 169-86.
- Jorgenson, James. „Reflections on the Lima Statement.” *St Vladimir's Theological Quarterly* 27, nr. 4 (1983): 239-50.
- Jowers, Dennis W. „The sufficiency of scripture and the biblical canon”. *Trinity Journal* 30, nr. 1 (1 martie 2009): 49-65.
- Karmiris, John. *A Synopsis of the Dogmatic Theology of the Orthodox Catholic Church*. Traducere de George Dimopoulos,. Scranton, PA: Christian Orthodox Edition, 1973.

- . *The Dogmatical and Symbolical Texts of the Orthodox Catholic Church*. Vol. 2. 2 vol. Athens, 1952.
- Keener, Craig S. *1-2 Corinthians*. New York: Cambridge University Press, 2005.
- Kersten, R.J., și R.J. Burke. *Out of Darkness into the Light of Christ. Official Report of the Fifteenth Congress. Baptist World Congress, Los Angeles, California, USA July 2-7, 1985*. McLean, Va: Baptist World Alliance, 1985.
- Kidd, B.J, ed. *Documents Illustrative of the Continental Reformation*. Oxford: Clarendon Press, 1911.
- Kilmartin, Edward J. „The Eucharist”. *Theological Studies* 30, nr. 2 (1969): 349-51.
- Kilmartin, Edward J. *The Eucharist in the West*. Collegeville, MN: Liturgical Press, 1998.
- Kinnamon ed., Michael. *Towards Visible Unity, Commission on Faith and Order, Lima, 1982. Faith and Order Paper No. 112*. Vol. 1. Geneva: World Council of Churches, 1982.
- Kittel, Gerhard. *Theological Dictionary of the New Testament (Volumes 1-10)*. Traducere de Geoffrey W. Bromiley. Reprinted November, 1993. Grand Rapids: W.B. Eerdmans, 1993.
- Klappert, B. „Lord’s Supper”. *The New International Dictionary of the New Testament Theology*. Grand Rapids: Zondervan Pub. House, 1978.
- Klawans, Jonathan. „Interpreting the Last Supper: Sacrifice, Spiritualization, and Anti-Sacrifice”. *New Testament Studies* 48, nr. 1 (ianuarie 2002): 1-17.
- Klotsche, E.H. *The History of Christian Doctrine*. Revised. Grand Rapids: Baker Books, 1979.
- Klutz, Todd E. „Re-Reading 1 Corinthians after Rethinking «Gnosticism».” *Journal for the Study of the New Testament* 26, nr. 2 (decembrie 2003): 193-216.
- Knoch, Otto, și Ben F. Meyer. *One Loaf, One Cup: ecumenical studies of 1 Cor. 11 and other eucharistic texts : the Cambridge Conference on the Eucharist, August 1988*. Ediție de Ben F. Meyer. Macon, GA: Mercer University Press, 1993.
- Kolb, Robert. *Martin Luther as Prophet, Teacher, Hero. Images of the Reformer, 1520-1620*. Grand Rapids: Baker Books, 1999.
- Kolb, Robert, Timothy J. Wengert, James Schaffer, și James Schaffer. *The Book of Concord: The Confessions of the Evangelical Lutheran Church*. 2nd ed. Minneapolis, MN: Augsburg Fortress Publishers, 2001.
- Konidaris, Gerasimos. *The Historian, the Church and the Nature of the Tradition*. Athens, 1961.
- Konstantinidis, C. „The Significance of the Eastern and Western traditions within Christendom”. *Ecumenical Review* 12, nr. 2 (1 ianuarie 1960): 143-53.
- Ladd, George Eldon. *A Theology of the New Testament*. Rev. ed. Cambridge: The Lutherworth Press, 1994.
- Lane, A.N.S. „Scripture, Tradition and Church: An Historical Survey”. *Vox Evangelica*, nr. 9 (1975): 37-55.
- LaVerdiere, Eugene. *The Eucharist in the New Testament and the Early Church*. Collegeville, MN: Liturgical Press, 1996.
- Léon-Dufour, Xavier. *Sharing the Eucharistic Bread. The Witness of the New Testament*. Traducere de Matthew O’Connell. New York: Paulist Press, 1987.
- Letham, Robert. *Through Western Eyes: Eastern Orthodoxy: A Reformed Perspective*. Fearn, UK: Christian Focus Publications, 2007.
- Lewin, Thomas. *An Essay on the Chronology of the New Testament*. Charleston, SC: BiblioBazaar, LLC, 2009.
- Lewis, W.O. *Seventh Baptist World Congress. Copenhagen, Denmark, July 29-August 3, 1947*. London, 1948.

- Limouris, Gennadios. „The Eucharist as the Sacrament of Sharing. An Orthodox Point of View”. *The Ecumenical Review* 38, nr. 4 (1986): 401-15.
- Lorenzen, Thorwald. „Baptism and Church Membership: Some Baptist Positions and their Ecumenical Implications”. *Journal of Ecumenical Studies* 18, nr. 4 (1981): 561-74.
- . „Baptists and Ecumenicity with Special Reference to Baptism”. *The Ecumenical Review* 32 (1980): 257-72.
- Lossky, Vladimir. *Orthodox Theology: An Introduction*. Traducere de Ian and Ihita Kesarcodi-Watson. Crestwood, NY: St Vladimir’s Seminary Press, 1978.
- . *Teologia Mistică a Bisericii din Răsărit*. Traducere de Vasile Raducă. București: Ed. Bonifaciu, 1998.
- Louth, Andrew. „What is Theology? What is Orthodox Theology?”. *St Vladimir’s Theological Quarterly* 51, nr. 4 (2007): 435-44.
- Lueker ed., Erwin L. *Lutheran Cyclopedia: A Concise In-Home Reference for the Christian Family*. Revised. St. Louis: Concordia Publishing House, 1975.
- Luther, Martin. *Luther’s works, Volume 2: Lectures on Genesis 6-19*. Ediție de Jaroslav Pelikan și Helmut T. Lehmann. St. Louis, MO: Concordia Pub. House, 1986.
- . *Martin Luther, selections from his writings*. Ediție de John Dillenberger. New York: Doubleday, 1961.
- MacKenzie, Ross. „Reformed Theology and Roman Catholic Doctrine of the Eucharist as Sacrifice.” *Journal of Ecumenical Studies* 15, nr. 3 (1978): 429-38.
- Malden, Richard Henry. *Problems of the New Testament To-day*. Charleston, SC: BiblioBazaar, LLC, 2009.
- Marshall, I. Howard. *Last Supper and Lord’s Supper*. Exeter: The Paternoster Press, 1980.
- Marsh, Thomas A. „History of Confirmation”. *The New Dictionary of Sacraments and Worship*. Collegeville, Minn.: Liturgical, 1990.
- Martin, Ralph P. *Worship in the Early Church*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing, 1974.
- Marty, Martin E. *A Short History of Christianity*. 2-lea ed. Philadelphia, PA: Fortress Press, 1987.
- Mathison, Keith A. *Given for You: Reclaiming Calvin’s Doctrine of the Lord’s Supper*. New Jersey: P&R Pub., 2002.
- Mazza, Enrico. *The Origins of the Eucharistic Prayer*. Collegeville, MN: Liturgical Press, 1995.
- Mărtincă, Isidor. *Sacramentele Bisericii Catolice în Teologie, în cărțile Sfinților Părinți și în Dreptul Canonic [Sacraments of the Catholic Church in Theology, in the books of the Holy Fathers, and in the Canon Law.]*. Vol. 1. București: Editura Arhiescopiei Romano-Catolice, 2003.
- Mărturisirea de Credință a Cultului Creștin Baptist din România (Statement of Faith of the Romanian Baptist Church)*. București: UBR, 2009.
- McBeth, H. Leon. *The Baptist Heritage: Four Centuries of Baptist Witness*. Nashville: Broadman Press, 1987.
- McBrien, Richard P. *Lives of the popes: the pontiffs from St. Peter to John Paul II*. San Francisco: Harper & Row, 1997.
- McCain, Paul Timothy, Edward Andrew Engelbrecht, Robert Cleveland Baker, și Gene Edwar Veith, ed. *Concordia: The Lutheran Confessions -- A Reader’s Edition of the Book of Concord*. Traducere de William Herman Theodore Dau și Gerrhard Friedrich Bente. 2nd ed. St. Louis, MO: Concordia Publishing House, 2007.

- McGuckian, Michael. *The holy sacrifice of the Mass*. Leominster, UK: Gracewing Publishing, 2005.
- McKenna, John H. „Eucharist and Memorial”. *Worship* 79, nr. 6N (2005): 504-22.
- . „Eucharist and Sacrifice: An Overview”. *Worship* 76, nr. 5S (2002): 386-402.
- McKim, Donald K. „Consubstantiation”. *Westminster Dictionary of Theological Terms*. Louisville: Westminster John Knox Press, 1996.
- . *The Cambridge companion to Martin Luther*. New York: Cambridge University Press, 2003.
- McNeil, John T. *The History and Character of Calvinism*. New York: Oxford University Press, 1954.
- Medley, Mark S. „«Do This»: The Eucharist and Ecclesial Selfhood”. *Review and Expositor* 100, nr. 3 (2003): 383-401.
- Metzger, Bruce Manning. *The New Testament: its background, growth, and content*. 2-lea ed. Nashville: Abingdon, 1983.
- Meyendorff, John. *Byzantine Theology. Historical Trends and Doctrinal Themes*. 2-lea ed. New York: Fordham University Press, 1979.
- . *The Orthodox Church: its Past and its Role in the World Today*. Crestwood, NY: St Vladimir’s Seminary Press, 1981.
- Miller, Charles. *The Gift of the World: An Introduction to the Theology of Dumitru Stani­loae*. Edinburgh: T&T Clark, 2000.
- Milne, Bruce. *The Message of John*. Leicester, England: Inter-Varsity Press, 1993.
- Miner, Paul Sevier. „Paul’s Teaching on the Eucharist in First Corinthians.” *Worship* 44, nr. 2F (1970): 83-92.
- Moody, Dale. „Perspectives on Scripture and tradition : a response by Dale Moody.” *Perspectives in Religious Studies* 15, nr. 1 (1 martie 1988): 5-16.
- Moore, Russell D., I. John Hesselink, David Scaer, John H. Armstrong, Thomas Baima, și Paul E. Engle. *Understanding Four Views on the Lord’s Supper*. Grand Rapids: Zondervan, 2007.
- Morris, Leon. *New Testament Theology*. Grand Rapids: Academic Books, 1990.
- . *The Apostolic Preaching of the Cross*. 3-lea ed. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing, 1984.
- . *The Cross in the New Testament*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing, 1999.
- . *The First epistle of Paul to the Corinthians: An Introduction and Commentary*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing, 1985.
- . *The Gospel according to John*. Wm. B. Eerdmans Publishing, 1995.
- Moule, Charles Francis Digby. *Worship in the New Testament*. 2-lea ed. Atlanta, GA: John Knox Press, 1961.
- Murdock, Graeme. *Calvinism on the frontier, 1600-1660. International Calvinism and the Reformed Church in Hungary and Transylvania*. New York: Oxford University Press, 2000.
- Murphy, J.G. „The Authority of Holy Scripture: I”. *The Old Testament Student* 5, nr. 4 (1885): 145-50.
- Negruț, Paul. „The Development of the Concept of Authority within the Romanian Orthodox Church during the Twentieth Century. A Thesis Submitted for the Degree of Doctor in Philosophy”. Brunel University, 1994.
- Nelson, Robert A. „Scripture, tradition and traditions : some reflections on the Montreal discussion.” *Ecumenical Review* 16, nr. 2 (1 ianuarie 1964): 158-63.
- Nettles, Tom J., Richard L. Pratt, Jr, și John H. Armstrong. *Understanding Four Views on Baptism*. Zondervan, 2007.

- Neuner S.J., J., și J. Dupuis S.J. *The Christian Faith in the Doctrinal Documents of the Catholic Church*. 7th ed. New York: Alba House, 2000.
- Newman, Elizabeth. „Rethinking the Eucharist: Towards a Unity of Word and Deed.” *The Ecumenical Review* 45, nr. 4 (1993): 454-62.
- Nichols, Aidan. *Light from the East: Authors and Themes in Orthodox Theology*. London: Sheed & Ward, 1999.
- Nichols, Terence. „Transubstantiation and Eucharist Presence”. *Pro Ecclesia* XI, nr. 1 (2002): 57-75.
- Nissotis, N. „Worship Eucharistie and Intercommunion”. *Oikumene*, nr. 6 (1962).
- Nock, Arthur Darby. *Essays on Religion and the Ancient World*. Ediție de Zeph Stewart. Oxford: Clarendon Press, 1986.
- Norman, R. Stanton. *The Baptist Way: Distinctives of a Baptist Church*. Nashville, TN: B&H Publishing Group, 2005.
- Norris, Frank B. „The Meaning of the Eucharist”. *Religious Education* 53, nr. 5 (1958): 422-58.
- Odeberg, Hugo. *The Fourth Gospel: interpreted in its relation to contemporaneous religious currents in Palestine and the Hellenistic-oriental world*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 1974.
- Oden, Thomas C. *The Rebirth of Orthodoxy: Signs of New Life in Christianity*. San Francisco: Harper & Row, 2002.
- Ohrn, A.T. *Eight Baptist World Congress Cleveland, Ohio, USA July 22-27, 1950*. Ed. London, 1950.
- Olson, Roger E. „The tradition temptation: why we should still give Scripture pride of place”. *Christianity Today* 47, nr. 11 (1 noiembrie 2003): 52-55.
- One Lord, One Baptism: Report on the Divine Trinity and the Unity of the Church and Report on the Meaning of the Baptism by the Theological Commission on Christ and the Church. Faith and Order No. 29*. London: SCM Press, 1960.
- Oster, Richard. *1 Corinthians*. Midland, TX: College Press, 1995.
- Ott, Ludwig. *Fundamentals of Catholic Dogma*. 4th ed. Rockford, IL: Tan, 1960.
- Payne, John B. „Zwingli and Luther: the Giant vs. Hercules”. *Christian History* 3, nr. 1 (1984): 8-11, 33-35.
- Payton, James R. *Light from the Christian East: An Introduction to the Orthodox Tradition*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2007.
- Pearce, Fraser. „Scripture, tradition and authoritative teaching: a Lutheran response to a Catholic invitation”. *Lutheran Theological Journal* 43, nr. 3 (1 decembrie 2009): 178-86.
- Pentecost, J. Dwight, și John Danilson. *The Words and Works of Jesus Christ: A Study of the Life of Christ*. Grand Rapids: Zondervan, 1981.
- Père de la Taille. *Mysterium Fidei de augustissimo corporis et sanguinis Christi sacrificio atque sacramenta*. Paris: G. Beauchesne Publisher, 1921.
- Perkins, Robert L. *Perspectives on Scripture and Tradition: Essays in Honor of Dale Moody*. Macon, GA: Mercer University Press, 1987.
- Perry, John M. *Exploring the Evolution of the Lord's Supper in the New Testament*. Kansas City, MO: Sheed & Ward, 1994.
- Pettegree, Andrew. *The Early Reformation in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992.
- Pieper, Francis. *Christian Dogmatics*. Vol. 3. 4 vol. St. Louis: Concordia Publishing House, 1953.

- Plămădeală, Antonie. „The BEM Document in Romanian Orthodox Theology: The Present Stage of Discussions”. *Greek Orthodox Theological Review* 30, nr. 2 (1985): 197-203.
- Popovici, Alexa. *Istoria Bapțiștilor din România (1856-1989)*. Rev. Oradea: Făclia, 2007.
- Popoviciu, Nicolae I. *Epicleza Euharistică*. București: Nemira, 2003.
- Powers, Joseph M. *Eucharistic Theology*. New York: Seabury Press, 1974.
- Prevost, Ronnie. *A Distinctively Baptist Church*. Macon, GA: Smyth & Helwys Publishing, Inc., 2008.
- Pruett, Gordon E. „Protestant Doctrine of the Eucharistic Presence.” *Calvin Theological Journal* 10, nr. 2 (1975): 142-74.
- Quick, Oliver Chase. *The Christian Sacraments*. London: Nisbet, 1941.
- Radu, Dumitru. „Caracterul ecclesiologic al Sfintelor Taine”. *Ortodoxia. Revista Patriarhiei Romane* XXX, nr. 1-2 (1978): 13-388.
- . „Sfintele Taine ale Bisericii după tradiția apostolică, din punct de vedere ortodox”. *Biserica Ortodoxă Română* XCVIII, nr. 11-12 (1980): 1129-40.
- . „Sfintele Taine în viața Bisericii”. *Studii Teologice* XXXIII, nr. 3-4 (1981): 172-94.
- . „Tainele inițierii în Mistica Sacramentală a lui Nicolae Cabasila”. *Ortodoxia. Revista Patriarhiei Romane* XLI, nr. 3 (1989): 3-12.
- Ramet, Sabrina P. *Eastern Christianity and politics in the twentieth century*. Vol. 1. Durham, NC: Duke University Press, 1988.
- Reid, J. K. *Calvin: Theological Treatises*. Philadelphia: Westminster John Knox Press, 2000.
- Remete, George. *Dogmatica Ortodoxă. Manual pentru Seminariile Teologice*. 3-lea ed. Alba Iulia: Reîntregirea, 2000.
- Reymond, Robert L. *Paul, Missionary Theologian*. Fearn, UK: Mentor, 2000.
- Richardson, Alan. *An Introduction to the Theology of the New Testament*. New York: Harper & Row, 1959.
- Robertson, Archibald T., și Alfred Plummer. *A Critical and Exegetical Commentary on the First Epistle of St Paul to the Corinthians*. International Critical Commentary. Edinburgh: T&T Clark, 1975.
- Robinson, H. Wheeler. *The Life and Faith of the Baptists*. 2-lea ed. New York: Stevens Book Press, 1985.
- Rordorf et al, Willy. *The Eucharist of the Early Christians*. Traducere de Michael J. O’Conell. New York: Pueblo Publishing Co., 1978.
- Rouse, Ruth, și Stephen Charles Neill eds. *A History of the Ecumenical Movement, 1517-1948*. 2nd ed. Philadelphia: Westminster Press, 1967.
- Rushbrooke, J.H. *The Baptist Movement in the Continent of Europe*. Rev. ed. London: The Carey Press, 1923.
- Rust, Eric C. „The Theology of the Lord’s Supper”. *Review and Expositor* 66, nr. 4 (Winter 1969): 35-44.
- Ryan, Dermot, și T. N. D. C. Salmon. „Church: Scripture: Authority”. *The Furrow* 25, nr. 1 (ianuarie 1974): 4-13.
- Sasse, Hermann. *This Is My Body: Luther’s Contention for the Real Presence in the Sacrament of the Altar*. Rev. ed. Adelaide, South Australia: Lutheran Publishing House, 1977.
- SBL Seminar Papers, 1975*. Seminar Papers Series. Vol. II. Missoula: Scholars Press, 1975.
- Schaff, Philip. *History of the Christian Church. Volume 2*. New York: Charles Scribner’s Sons, 1958.

- . *Nicene And Post Nicene Christianity: History Of The Christian Church*. Vol. 3. 8 vol. Whitefish, MT: Kessinger Publishing, 2004.
- . *The Creeds Of Christendom, with History and Critical Notes*. 6th ed. Vol. 1. 3 vol. New York: Cosimo, Inc., 2007.
- Schillebeeckx, Edward. *The Eucharist*. New York: Sheed & Ward, 1968.
- Schmemmann, Alexander. *Euharistia: Taina Impărăției*. Traducere de Boris Raduleanu. București: Anastasia, 2003.
- . *Introduction to Liturgical Theology*. Crestwood, NY: St Vladimir's Seminary Press, 1996.
- . *The Eucharist. Sacrament of the Kingdom*. Traducere de Paul Kachur. Crestwood, NY: St Vladimir's Seminary Press, 2003.
- . *The historical road of Eastern Orthodoxy*. Crestwood, NY: St Vladimir's Seminary Press, 1977.
- . „Theology and Eucharist.” *St Vladimir's Seminary Quarterly* 5, nr. 4 (1961): 10-23.
- Schmemmann, Alexander, și Asheleigh Moorhouse. *Ultimate Questions: An Anthology of Modern Russian Religious Thought*. Crestwood, NY: St Vladimir's Seminary Press, 1977.
- Schnackenburg, Rudolf. *The Gospel according to St. John, Volume Two: Commentary on Chapters 5-12*. Traducere de Cecily Hastings, Francis McDonagh, David Smith, și Richard Foley. New York: Seabury Press, 1980.
- Schreck, Alan. *The Essential Catholic Catechism*. Ann Arbor, MI: Servant Publications, 1999.
- Selwyn, Edward Gordon. *Essays Catholic & critical*. 3-lea ed. Manchester, NH: Ayer Publishing, 1971.
- Shepherd, Massey Hamilton. „Zwingli and Cranmer on the Eucharist”, 1950.
- Smith, Gordon T., ed. *Cinci Concepții despre Cina Domnului*. Traducere de Simuț Ciprian. Oradea: Casa Cărții, 2013.
- . , ed. *Cinci concepții despre Cina Domnului*. Traducere de Simuț Ciprian. Oradea: Casa Cărții, 2013.
- Soards, Marion L. *1 Corinthians*. Peabody, MA: Hendrickson, 1999.
- Stamolis, James, ed. *Three Views on Eastern Orthodoxy and Evangelicalism*. Grand Rapids: Zondervan, 2004.
- Staniforth, Maxwell, și Andrew Louth. *Early Christian Writings. The Apostolic Fathers*. Harmondsworth: Penguin Books, 1987.
- Stăniloaiu, Dumitru. „Din aspectul sacramental al Bisericii”. *Studii Teologice. Revista Institutelor Teologice din Patriarhia Română XVIII*, nr. 9-10 (1966): 531-62.
- . „Drumul cu Hristos Mântuitorul prin Tainele și Sărbătorile Bisericii Ortodoxe”. *Ortodoxia. Revista Patriarhiei Romane XXVIII*, nr. 2 (1976).
- . „Legătura dintre Euharistie și iubirea creștină”. *Studii Teologice. Revista Institutelor Teologice din Patriarhia Română XVII*, nr. 1-2 (1965): 3-32.
- . „Numărul tainelor, raporturile între ele și problema tainelor din afara bisericii”. *Ortodoxia. Revista Patriarhiei Romane VIII*, nr. 2 (1956): 191-215.
- . *Orthodox Dogmatic Theology. The Experience of God: Revelation and Knowledge of the Triune God*. Traducere de Ioan Ioniță și Robert Barringer. Vol. 1. 3 vol. Brookline, MA: Holy Cross Orthodox Press, 2005.
- . „Taina Euharistiei, izvor de viață spiritual în Ortodoxie”. *Ortodoxia. Revista Patriarhiei Romane XXXI*, nr. 3-4 (1979): 499-510.
- . *Teologia Dogmatică Ortodoxă*. Vol. 3. 3 vol. București: EIBMBOR, 1997.

- . „Teologia Euharistiei”. *Ortodoxia. Revista Patriarhiei Romane* XXI, nr. 3 (1969): 343-63.
- Stephens, W. Peter. „Zwingli and Luther”. *The Evangelical Quarterly. An International Review of the Bible and Theology* LXXI, nr. 1 (ianuarie 1999): 51-63.
- Stibbs, A.M. *The Meaning of the Word „Blood” in Scripture*. London: Tyndale, 1954.
- Stookey, Laurence Hull. *Eucharist. Christ’s Feast with the Church*. Nashville: Abingdon Press, 1993.
- Strauss, David Friedrich. *Das leben Jesu*. Tübingen: C. F. Osiander, 1837.
- Strimple, Robert B. „Relationship between scripture and tradition in contemporary Roman Catholic theology.” *Westminster Theological Journal* 40, nr. 1 (Fall 1977 1977): 22-38.
- Stuart, Moses. „The Lord’s Supper in the Corinthian church: remarks on 1 Corinthians, XI. 17-34”. *Bibliotheca sacra (New York)*, nr. 3 (1 decembrie 1843): 499-531.
- Stuhlmüller, Carroll. „The Holy Eucharist: Symbol of the Passion”. *Worship* 34, nr. 4 (1960): 195-205.
- Stylianopoulos, Theodore G. „New Theology and the Orthodox Tradition.” *St Vladimir’s Theological Quarterly* 14, nr. 3 (1970): 136-54.
- . „Scripture in Tradition: The Bible and Its Interpretation in the Orthodox Church”. *St Vladimir’s Theological Quarterly* 48, nr. 1 (2004): 149-54.
- Summers, Ray. *Behold the Lamb: an exposition of the theological themes in the Gospel of John*. Nashville, TN: Broadman Press, 1979.
- Svendsen, Eric. *The Table of the Lord: An Examination of the Setting of the Lord’s Supper in the New Testament and Its Significance as an Expression of Community*. Atlanta: New Testament Restoration Foundation, 1996.
- Tavard, George H. „Scripture and tradition”. *Journal of Ecumenical Studies* 5, nr. 2 (1968): 308-25.
- . „Tradition”. Ediție de Joseph A. Komonchak, Mary Collins, și Dermot A. Lane. *The New Dictionary of Theology*. Dublin: Gill and Macmillan, 1987.
- Templeton, D A. „Scripture as tradition or what I have written, I have written”. *Modern Churchman* 17, nr. 3 (1974): 165-70.
- Thelwall, A.S., ed. *The Heidelberg Catechism of the Reformed Christian religion*. London: Wertheim and Macintosh, 1850.
- The Third Forum on Bilateral Conversations. Faith and Order No. 107*. Geneva: World Council of Churches, 1982.
- Thiessen, Henry Clarence. *Lectures in Systematic Theology*. Ediție de Vernon D. Doerksen. Rev. ed. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing, 1979.
- Thiselton, Anthony C. *The First Epistle to the Corinthians: a commentary on the Greek text*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing, 2000.
- Thurian, Max. *The eucharistic memorial*. Traducere de J.D. Davis. Atlanta, GA: Knox Press, 1961.
- . *The Mystery of the Eucharist*. Traducere de Emily Chisholm. Grand Rapids: Eerdmans Publishing Co., 1983.
- Todoran, Isidor, și Ioan Zăgărean. *Dogmatica Ortodoxă. Manual pentru Seminariile Teologice*. 9-lea ed. Cluj Napoca: Renașterea, 2009.
- Tomkins, Oliver S. *The Third World Conference on Faith and Order Held at Lund, August 15th to 28th*. Ed. London: SCM Press, 1953.
- Tomlin, Graham. „Christians and Epicureans in 1 Corinthians”. *Journal for the Study of the New Testament*, nr. 68 (decembrie 1997): 51-72.
- Toth, William. „Highlights of the Hungarian Reformation”. *Church History* 9, nr. 2 (1940): 141-56.

- Vine, W.E., Merrill F. Unger, și William White. „Tradition”. *Vine’s Complete Expository Dictionary of Old and New Testament Words*. Nashville: Thomas Nelson, 1996.
- Vischer ed., Lukas. *New Directions in Faith and Order-Bristol 1967*. Geneva: World Council of Churches, 1968.
- Vischer, Lukas. „The Convergence Texts on Baptism, Eucharist and Ministry. How Did They Take Shape? What Have They Achieved?”. *The Ecumenical Review* 54, nr. 4 (2002): 431-454.
- Volz, Carl A. *Faith and Practice in the Early Church: Foundations for Contemporary Theology*. Minneapolis, MN: Augsburg Fortress Publishers, 1983.
- Vorgrimler, Herbert. *Sacramental Theology*. Traducere de Linda M. Maloney. Collegeville, MN: The Liturgical Press, 1992.
- Wainwright, Geoffrey. *Worship with one accord*. Oxford University Press US, 1997.
- Wainwright, Geoffrey, și Karen Beth Westerfield Tucker. *The Oxford History of Christian Worship*. New York: Oxford University Press US, 2006.
- Walker, Williston. *A History of the Christian Church*. 4-lea ed. New York: Scribner, 1985.
- Wandel, Lee Palmer. *The Eucharist in the Reformation: Incarnation and Liturgy*. New York: Cambridge University Press, 2006.
- Ware, Kallistos. *The Orthodox Way*. Crestwood, NY: St Vladimir’s Seminary Press, 1979.
- Ware, Timothy. *The Orthodox Church*. 2-lea ed. Harmondsworth: Penguin Books, 1993.
- Weaver, C. Douglas. *In Search of the New Testament Church*. Macon, GA: Mercer University Press, 2008.
- Wegman, Herman A. J. *Christian worship in East and West: A Study Guide to Liturgical History*. Collegeville, MN: Liturgical Press, 1993.
- Weiss, James R. „Scripture in Tradition: The Bible and Its Interpretation in the Orthodox Church”. *Greek Orthodox Theological Review* 49, nr. 1-2 (2004): 143-48.
- Welker, Michael. *What Happens in Holy Communion?*. Traducere de John F. Hoffmeyer. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing, 2000.
- Wentz ed., Abdel Ross. *Luther’s Works, Vol. 36: Word and Sacrament II*. Philadelphia: Fortress Press, 1959.
- Westcott, Brooke Foss. *The Gospel according to St. John: with introduction and notes*. London: John Murray, 1882.
- White, James F. *A Brief History of Christian Worship*. Nashville, TN: Abingdon Press, 1993.
- . *Introduction to Christian Worship*. 3-lea ed. Nashville, TN: Abingdon Press, 2001.
- . *Protestant worship*. Louisville: Westminster John Knox Press, 1989.
- Whitley, W.T. *Fourth Baptist World Congress. Toronto, Canada, 23-29 June, 1928*. Ed. London, 1929.
- Williamson, G. I. *Westminster Confession of Faith: For Study Classes*. 2nd ed. Philipsburg, NJ: P & R Publishing, 2003.
- Witherington, Ben. *Conflict and Community in Corinth: A Socio-Rhetorical Commentary on 1 and 2 Corinthians*. Grand Rapids: W.B. Eerdmans, 1995.
- Wolff, Christian. *Der erste Brief des Paulus an die Korinther. Theologischer Handkommentar zum Neuen Testament 7*. Berlin: Evangelische Verlagsanstalt, 1996.
- Wybrew, Hugh. „Do This: The Shape and Meaning of the Eucharist”. *Modern Believing* 44, nr. 2 (2003): 62-63.
- . *The Orthodox Liturgy: The Development of the Eucharistic Liturgy in the Byzantine Rite*. Crestwood, NY: St Vladimir’s Seminary Press, 1989.

- Zachman, Randall C. „Oracles, visions, and oral tradition: Calvin on the foundation of Scripture”. *Interpretation* 63, nr. 2 (1 aprilie 2009): 117-29.
- Zamfir, Korinna. *A Katolikus-Protestáns egyháztani párbeszéd eredményei*. Cluj Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2007.
- . *A Katolikus-Protestáns viszony erdélyében a 20. században. Az egyháztani párbeszéd recepciójának korlátai*. Cluj Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2008.
- Zăgrean, Ioan. „Desăvârșirea vieții creștine prin Sfintele Taine”. *Mitropolia Ardealului* IX, nr. 1-2 (1964): 73-98.
- . „Insemnătatea Eclesiologiei Euharistice în Teologia Bisericii Ortodoxe Române”. *Ortodoxia. Revista Patriarhiei Romane* XXXIV, nr. 3 (1982): 396-407.
- . *Morala creștină. Manual pentru Seminariile Teologice*. 4-lea ed. Cluj Napoca: Renașterea, 2004.
- . „Opinii protestante cu privire la epicleza euharistică și dezvoltarea acesteia în Liturghiile răsăritene”. *Mitropolia Banatului* XV, nr. 10-12 (1965): 689-717.
- Zee, Leonard J. Vander. *Christ, baptism, and the Lord's Supper. Recovering the Sacraments for Evangelical Worship*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2004.
- Zernov, Nicolas. *Eastern Christendom: a study of the origin and development of the Eastern Orthodox Church*. London: Weidenfeld and Nicolson, 1961.
- Ziziulas, Ioanis. *Creația ca Euharistie*. Traducere de Caliope Papacioc. București: Editura Bizantină, 1999.
- . *Ființa Ecclesială*. Traducere de Aurel Nae. București: Editura Bizantină, 1996.